

MUSEION - SBÍRKA PŘEKLADŮ
ŘÍDÍ PROF. DR. O. JIRÁNI
VYDÁVÁ SPOLEČNOST PŘÁTEL ANTICKÉ KULTURY
SVAZEK VII.

P. TERENTIUS AFER:

DÍVKA Z ANDRU

PŘELOŽILA
KLÁRA PRAŽÁKOVÁ

V PRAZE
SPOLEČNOST PŘÁTEL ANTICKÉ KULTURY
1933

ÚVOD.

„Dívkou z Andru“ debutoval úspěšně Terentius r. 166. př. Kr. v Římě. Tato veselohra podobně jako pět ostatních, které napsal a jež se nám všechny dochovaly, jest pracována podle řecké předlohy. Z prologu se o tom dovídáme obšírně. Terentius tam doznává, že „Dívku z Andru“ složil ze dvou komedií řeckého básníka Menandra. Římští zpracovatelé řeckých komedií (mezi nimi nejznamenitější Plautus a Terentius) užívali totiž řeckých komedií tak, že sestavovali ze dvou i více předloh nový kus čili kontaminovali. Třeba se podivujeme virtuosností, s jakou různorodé prvky dohromady spájeli (neslepovali!), přece čteme v našem prologu se zadostučiněním o kritikách, kteří to Terentiovi vytýkali. Terentius se proti nim hájí autoritami a vyhrůžkami — osvědčenými to zbraněmi všech právem napadených. Vůči řeckým předlohám jest Terentius mnohem závislejší než Plautus, který i jinak nad něho vyniká jadrností, robustností, šťávou výrazu a čtveračivou nezpůsobností.

„Dívku z Andru“ lze tedy pokládati za ukázkou nikoliv latinské, nýbrž řecké občanské veselohry: filologové jí dali titul nová na rozdíl od staré komedie, která žila z problémů politického života. Hybnou silou občanské řecké veselohry jest Eros, ale jaký všední Eros o nemohoucích křídlech, schopných rozletu, jen když v měsči cinkají peníze. Vraždí-li tragický Eros své oběti, komický dovádí je šťastně k cíli, nejednou prostřednictvím cizince, který jako deus ex machina rozuzlí zápletku. Situace jest s oblibou vyháněna na ostří. Otec chystá synovi svatbu se sousedovou dcerou a synova milenka právě onoho svatebního dne rodí. Vyhrocená situace Schnitzlerova „Anatolova svatebního jitra“ byla, jak patrnó, řeckou veselohrou předstížena.

V duchových výbojích řeckého dramatu má arci občanská řecká veselohra poslední místo nejen časově, nýbrž i kvalitně, ale přece ji nelze pokládati za pouhé libivé divadelní zboží. Vidí ostře, má odvahu k pravdě, protitradičně boří ideál rodinné selanky, přes svoje happy endy není filistrovská a přes svoje

vzdychající hrdiny není sentimentální. Není bez významu, že jsou to právě otroci, kteří mají v ruce nitky děje a pohybují ostatními osobami jako poslušnými loutkovými figurkami, usklíbující se stranou omezenosti a zbabělosti svých pánů. Jejich vůdčí role ve hře a jejich duševní převaha nad stavem neotročským představuje značný stupeň sociálního osvícení a předpokládá — spolu s ostatními momenty, jako jest rozklad rodiny a mravní defaitismus, z dálky se blížící světovou sociální revoluci, kterou bylo křesťanství.

P. prof. O. Jiráňimu děkuji za revisi textu a za některé cenné pokyny.
K. P.

PROLOG.

Když autor poprvé se pera uchopil, jen to měl za svůj úkol, aby publiku se libily ty kusy, které napíše. Ach ouvej, to se mýlil, v praxi nejde to. Hle, k čemu musí uživati prologů? Ne, aby snad v nich vyložil, oč v kuse jde, ne, nýbrž, aby odpověděl k úštěpkům, jež říká o něm starý autor zloby pln. Teď, prosím, pozor na ty výtky: Menandros dvě komedie složil „Dívku z Perinthu“ a „Dívku z Andru“. Kdo zná dobře jednu z nich, zná obě. Tak jest obsah jejich podobný, ač jejich styl i jejich mluva různé jsou. Nač zapíral by autor, že si vypůjčil z hry jedné do hry druhé, co se hodilo? Jest za to vydán výtkám, že se nepatří z dvou kusů dělat jeden. Jen ať kritici z těch rozumů svých nepozbudou rozumu! Ty výtky stíhají i Plauta, Naevia a Ennia, v nichž básník vidí vzory své. Jich nedbalost chce napodobit raději než zabeđenou přesnost pánů kritiků. Já radím jim, ať přestanou už skuhrati, sic o svých vlastních chybičkách se dovědí. Teď ticho, suďte pozorně a nestranně, ať rozhodnete, má-li básník budoucnost, zda budou odmítnuty nebo přijaty ty nové kusy, s nimiž příště vystoupí.

OSOBY:

SIMO, stařec.

SOSIA, propuštěnec a kuchař Simonův.

DAVUS, otrok Simonův.

MYSIS, služka hetery Glyceria.

PAMFILUS, mladík, syn Simonův.

CHARINUS, mladík.

BYRRIA, otrok Charinův.

LESBIA, porodní babička.

GLYCERIUM, milenka Pamfilova.

CHREMES, stařec.

KRITO, stařec.

DROMO, dozorce nad otroky.

Simonovi otroci.

Dějiště jest v Athenách na ulici před dvěma domy, z nichž
v jednom bydlí Simo a v druhém Glycerium.

JEDNÁNÍ PRVNÍ.

Výstup 1.

SIMO, SOSIA, a OTROCI nesoucí nákup z trhu.

SIMO

(k otrokům).

Vy neste nákup dovnitř! Jděte!

(Otroci odejdou do Simonova domu.)

(K Sosiovi.) Sosio,

zde zůstaň! Na slovíčko!

SOSIA.

Vím, co říci chceš:

mám pěkně vystrojiti svatbu.

SIMO.

Ale kdež!

SOSIA

(překvapeně.)

Jsem kuchař: co ti více mohu prokázat?

SIMO.

K té věci kterou chystám, tvého umění
mně není třeba, nýbrž starých ctností tvých,
jež slují věrnost s mlčelivostí.

SOSIA.

Jen kaž!

SIMO.

Ty vždycky jsi se u mne v službě dobře měl, hned od let dětských, jak jsem si tě zakoupil. Já dal jsem tobě, otrokovi, svobodu, již hodným ve své službě jsi se osvědčil. Jak nejvíce jsem mohl odměnil jsem tě.

SOSIA.

Vím o tom.

SIMO.

Nelituji toho.

SOSIA.

Radost mám, když jednal jsem a jednám tobě k libosti, ó Simone, a vděčen za tvou vděčnost jsem. Leč to mne mrzí, že jsi mi to připomněl: snad vyčítat mi nechceš, že jsem nevděčník? Ty raději rei zkrátka, co chceš ode mne!

SIMO.

Hned uslyšíš. To pravím tobě především, že doopravdy žádné svatby nestrojím.

SOSIA.

Proč předstíráš ji, pane?

SIMO.

Všechno uslyšíš,

jak sběhlo se to od počátku. Dovíš se, co jest s mým synem, seznáš moje záměry a úlohu, již tobě při tom přiřkl jsem. Když syn můj dospěl, Sosio, a svobodě se počal těšit — dříve možno nebylo mu nahlédnouti v nitro, dokud věk a strach a učitel jej držel na uzdě —

SOSIA.

Tak jest.

SIMO.

z těch zálib, které mají všichni mladíci, ten lovecké psy, onen koně pěstuje a třetí zase filosofii, můj syn se neoddával žádné zvláště před druhou a přece všechny slušně s mírou pěstoval. To těšilo mne.

SOSIA.

Právem, neboť za to mám, že „všeho s mírou“ v světě nejvíce prospívá.

SIMO.

Tak prožil mládí. S každým dobře vycházel, těm, s nimiž osud spial jej, hověl, podle nich se řídil, nebránil jim, nikdy v popředí se nedral: tak lze nejjistěji přátelství si získati a chválu prostou závisti.

SOSIA.

Měl pravdu, neboť takové jsou časy dnes,
že poddajnost ti zjedná přízeň, pravda zášť.

SIMO.

Tři roky budou tomu, co k nám v sousedství
se jedna dívka z Andru nastěhovala,
jsouc v nouzi opuštěna od příbuzenstva.
Nu, hezká byla, v prvním mládí rozpuku.

SOSIA.

Ach, že v té dívce z Andru vězí kořen zla!

SIMO.

Ta zprvu vedla život skromný, lopotný
a ctnostný: tkaním živila se, předením.
Však milovník se vyskytl, jenž peníze
jí dal a po něm druhý. Jak už od práce
se povaha všech lidí kloní k požitku,
zdroj živobytí nalézala v milencích.
Tu jednou — jak se stává — její ctitelé
k ní mého syna spolu s sebou zavedli.
Hned povídám si: „Lapila ho! Konec s ním!“
Když ráno jejich otroci jdou do trhu
a z trhu, vyčítám je, ptám se: „Hoši hej,
či byla včera Chrysis?“ Tak se říkalo
té dívce z Andru.

SOSIA

(souhlasně kývá hlavou).

Ano.

SIMO.

Faedra, Klíniu

a Nikareta jmenovali, tehdejší
tři její milovníky. Na syna se ptám.
„Co s Pamfilem jest?“ „Zaplátil svůj příspěvek
a účastnil se pitky“. To mne těšilo.
I jindy vyzvěděl jsem pátraje, že syn
se nezapletl. Věřil jsem, že výborně
již osvědčil se, pravý rozvážností vzor.
Kdo s takovými povahami střetne se
a přes to není zviklán, budí naději,
že nalezne již pravou míru v životě.
A nelíbilo se to jenom mně, kde kdo
jej chválou zahrnoval, velebě můj los,
že takové mám dítě.

(Mávně rukou.)

Stručně dopovím.

Tou pověstí jsa zlákan přišel Chremes sám,
že mému synu dal by za choť jedinou
svou dceru s velkým věnem. Já jsem souhlasil
a zaslíbil jej. Dnes se sňatek slavit měl.

SOSIA.

Co tedy brání, aby neslavil se? Mluv!

SIMO.

Zvíš hnedle. Několik dní na to zemřela
ta dívka z Andru.

SOSIA.

Zaplať pán bůh! To jsem rád.

Mně strachu naháněla.

SIMO.

Tehdy pospolu
byl stále syn můj se ctiteli zemřelé
a o pohřeb se s nimi staral. Smuten byl
a chvílemi i slzel. Viděl jsem to rád,
tak uvažuje: K srdci tolik její smrt
si bere, ač ji sotva znal. Což, kdyby byl
ji miloval! Jak pro mne, otce, zapláče!
Já z toho všeho soudil jen, že dobrý jest
a citlivého srdce, ale škoda slov!
Jen k vůli němu šel jsem také na pohřeb,
nic zlého ještě netuše.

SOSIA.

Jsem zvědav.

SIMO.

Slyš!

Jde průvod s mrtvou dívkou. Mezi ženami,
jež spolu kráčí, spatřím jednu dívčinu.
Ta postavu ti měla —

SOSIA.

Urostlou?

SIMO.

Tak jest.

I tváře byla krásné nad pomyslení.
Já všiml si, že nejvíce z nich naříká

a protože též ušlechtilým půvabem
se skvěla nade všechny, ženštin v průvodu
se táží, kdo jest. Dí, že sestra zemřelé.
Hned u srdce mne bodlo: ha, v tom vězí to,
to jest ten jeho soucit, to jest důvod slz!

SOSIA.

Ach, co mi povíš!

SIMO.

Průvod dál jde a my s ním.
Až k pohřebišti dojdeme. Tam do ohně
ji vloží. Všechno pláče. Tu se k plameni
tak nerozvážně její sestra přiblíží,
že v nebezpečení jest. Syn můj, bez sebe
jsa nad tím, lásky zradí skryté tajemství.
Hned přispěchá a v náruč jme ji se slovy:
„Má sladká duše, co to činiš? Proč pak chceš
své zkáze?“ Ona plačíc k němu důvěrně
se vrhne: hned jsi viděl, že se milují.

SOSIA.

Co praviš?

SIMO.

Mrzut z pohřbu jdu a rozhněván,
však vypeskovat jsem ho nemoh'. Byl by řek':
„Co spáchal jsem? Kde, otče, hřích a vina má?
Já zabránil jsem, by se v oheň nevrhla
a zachránil ji.“ To zní pěkně.

SOSIA.

Pravdu máš.

Neb záchránce-li života bys kárat chtěl,
jak potněstal bys zla a škody původce?

SIMO.

Den poté přišel ke mně Chremes s rámušem,
že dověděl se hrozné věci: Pamfilus
prý s dívkou z Andru žije jako s manželkou.
Já popíral to rozhodně, leč souseď náš
stál na svém. S tím jsem posléze šel od něho,
že dcery nevdá.

SOSIA.

Do syna teď pustil ses?

SIMO.

Ni tento důvod nestačoval.

SOSIA.

Kterak to?

SIMO

(napodobí synův hlas).

„Ty sám jsi, otče, určil tomu hranici.
Svým vlastním pánem brzy přestanu již být.
Nuž, dovol, abych byl jím aspoň ještě teď!“

SOSIA.

Kdy chceš jej tedy pokárati konečně?

SIMO.

Až kdyby pro svou lásku ženit vzpíral se,
to jako provinění teprv trestal bych.
A o to jde teď, aby sňatku na oko
se vzepřa, k důtce důvod dal mně podstatný
a aby bídák Davus, má-li za hubem
co nyní, teď to proved', když je neškodna
lest jeho. Víím, že napne všechny síly své,
a spíše ještě, aby mohl škodit mně,
než aby synu prospěl.

SOSIA.

Proč pak?

SIMO.

Ty se ptáš?

V něm není žilky dobré. Dopádnou-li jej —
(Mávně rukou.)

Však škoda řeči! Splní-li se přání mé
a syn můj nevzepře se, zbývá Chremeta
pak uprositi, což se, doufám, podaří.
Teď úkol tvůj jest svatbu chytře předstírat
a zastrašiti Dava, syna hlídati,
co dělá, co s ním chystá.

SOSIA.

Stačí. Zařídím.

Teď vstupme dovnitř.

SIMO.

Napřed jdi! Já přijdu hned.
(Sosia odejde do domu Simonova.)

V ý s t u p 2.

SIMO, později DAVUS.

SIMO.

Jest jasno, že se syn můj nechce ženiti.
Já viděl Dava, jak se lekl, zaslechnuv,
že bude svatba. Hle, tu sám ven vychází.

(Ustoupí stranou.)

DAVUS

(nevidí Simona).

Ó, tohle neprojde tak hladce: vždy jsem choval obavu,
jak skončí mírnost pánova.
Když uslyšel, že synovi své dcery Chremes nechce dát,
nikomu z nás slova neřek', nic se nad tím nehoršil.

SIMO

(k sobě).

Však teď řekne a ty, doufám, těžce si to odpykáš.

DAVUS.

Chtěl jistě klamnou radostí nás splésti netušící nic,
a zničit nás, až bez bázně se nečinnosti oddáme,
aby nebylo již času strojit svatbě překážky.
Té lsti!

SIMO

(nahlas).

Co lotr povídá?

DAVUS

(k sobě).

Že pán jest tu, já nevěděl.

SIMO.

Hej, Dave!

DAVUS.

Co jest!

SIMO.

Sem pojd'

DAVUS

(k sobě).

Co chce?

SIMO.

Co pak říkáš?

DAVUS.

Čemu, mluv!

SIMO.

Dí pověst, že můj syn má lásku.

DAVUS.

Ne, ty lidské jazyky!

SIMO.

Ty dáváš pozor?

DAVUS.

Jak pak ne?

SIMO.

Jsem dobrý otec: pátrati
teď po tom nechci. Co dřív tropil, do toho mně není nic.
Já nechal ho, ať vybouří se, když byl k tomu vhodný čas.
Však dnešní chvíle jiný život, jiný předpisuje mrav.
I chci, ba slušno-li, tě prosím, aby se již napravil.
Co míním tím? Kdo láskou plane, těžce nese manželství.

DAVUS.

Ba věru.

SIMO.

Komu k tomu všemu ještě radí ničema,
duch jeho chorý sebou sám se dává strhnout na scesti.

DAVUS.

Já zhola nechápu.

SIMO.

Že ne? Hm.

DAVUS.

Nevyznám se v hádankách.

SIMO.

Chceš, abych otevřeně děl, co ještě zbývá?

DAVUS.

Arciže.

SIMO.

Jak jenom zpozoruji, že dnes při svatbě
se chystáš strojit úskok, abys zmařil ji,

a ostrovtipem chceš se při tom zablýsknout,
já dám tě, Dave, zmrskati a navždy vrhnout do mlýna,
s tou podmínkou, že sám chci mlít, když propustím tě
odtamtud.

Nu, rozumíš již konečně? Či ještě ne?

DAVUS.

Ó, výborně!

Teď jasně bez všech okolků jsi pravým jménem nazval

věc.

SIMO.

Já spíše každou jinou lest bych odpustil ti nežli tu.

DAVUS.

Ach, nemluv tak!

SIMO.

Chceš smáti se? Já znám tě. Před nerozumem
tě varuji, ať neřekneš, že nedal jsem ti výstrahy.

Výstup 3.

DAVUS sám.

DAVUS.

Teď věru, Dave, není čas ni lelkovat, ni otálet,
když jsem se právě dověděl, jak smýšlí stařec o svatbě.
Má lest-li svatby nezmaří, je ztracen pán můj nebo já.
Jsem na vahách, co počítí: mám Pamfilovi pomoci,
či starce býti poslušen? Vždyť opustím-li onoho,
mám o něj strach, co bude s ním, a ne-li, stařec hrozí
mně.

Jej balamutit těžko jest, jak jednou o té lásce ví.
Mne střeží hněvem rozlícen, bych lstivě svatby nezmařil.
Jsem ztracen, doví-li se to: již podle chuti příčinu
si najde, by mne potrestal, ať právem nebo neprávem.
A k dovršení neštěstí ta cizinka,
ať jest to jeho žena nebo milenka,
s ním obtěžkala. Člověk žasne, slyší-li,
jak odvážni jsou. To již není blouznění,
toť hotové je bláznění. Chtí zachovat
plod svojí lásky, ať to dcera nebo syn.
A ke všemu lest mezi sebou smlouvají,
že ona prý je plnoprávnou občankou.
Prý odtud z Athen starý kupec pocházel,
jenž u ostrova Andru s lodí ztroskotal.
Když zhynul, sirotečky zachráněné z vln
prý otec Chrysidin se ujal. Báhorky!
Já smyšlence té nevěřím, ať jim se líbí sebe víc.
Jde Mysis od ní. Na náměstí za pánem
hned půjdu, ať zví, na čem jest, než otec na něj udeří.
(*Odejde.*)

Výstup 4.

MYSIS sama.

MYSIS

(*vychází z domu, v němž bydlí Pamfilova milenka a ho-
voří do domu.*)

Proč pak za mnou křičíš? Slyším. Lesbii mám povolát.
Lesbie si sice ráda přihne a je potrhlá,

proto by jí nikdo neměl k prvnímu brát porodu,
ale já ji musím přivést, protože s ní ve spolku
(*hrozí do domu*)

piješ, nestydatá babo. Šťastný porod, bohové,
dejte mojí milé paní. Raději ať na jiných
Lesbie své kousky páše nežli na ní chuděrce.
Zřím Pamfila. Jest bez sebe. Proč jenom? Já mám z toho
strach.

Tu sečkám, abych zvěděla, zda bouře z mračna strhne se.

Výstup 5.

PAMFILUS, MYSIS.

PAMFILUS

(*vpadne rozrušeně na jeviště, nepozoruje Mysidy.*)

To jest lidské jednati tak? To se patří na otce?

MYSIS

(*k sobě.*)

Co jest to?

PAMFILUS.

Tot je vyložená potupa.

Mne dneska oženiti chce! Ó, zdaž pak slušno nebylo
mne o tom dříve zpravití a zasvětití do plánu!

MYSIS

(*k sobě.*)

Já nešťastná, co slyším to!

PAMFILUS.

Proč pak Chremes, který nechtěl dceru za mne provdati, své rozhodnutí změnil dnes, ač já se pranic nezměnil? Tak tvrdošíjně snaží se mne od milenky odtrhnout!

To stane-li se, zničen jsem.

Bohové i lidé, svědčte, není v světě ubožáka takového jako já!

Což mi nelze uniknouti příbuzenství s Chremetem? Pohrdli mnou, jak jen mohli. Hle, už vše jest hotovo. Řekli ne a teď zas ano. Proč? Že háček vězí v tom. Obluda to bude hrozná, nikdo asi nechce ji, proto mně ji Chremes strká.

MYSIS

(k sobě).

Hrůzou tají se mi dech.

PAMFILUS.

Co říci o otci? Že věc tak vážnou pojímá tak lehce. Na náměstí letmo jen mi pravil: „Dnes se budeš ženit. Domů jdi a chystej se!“ Mně bylo, jako by mi řekl: „Jdi se rychle pověsit!“ Já ustrnul jsem. Ani slova nemohl jsem vyrazit, ni vytáčku, byt hloupou, lživou. Někdo jsem byl. Ptá se někdo, co bych dělal, kdybych to byl věděl dřív? Něco jistě byl bych podnik? Co teď honem nejdříve? Tolik starostí mne tíží, že jsem všecek rozerván: má láska, hrůza před svatbou a soucit s mojí milenkou i ostych před otcem, jenž dosud trpěl mně vždy laskavě,

bych žil si, jak mně líbí jest. Mám vzepřít se mu?
Běda mně!
Co počít, nevím.

MYSIS

(k sobě.)

Běda, strach mám, jak to „nevím“ dopadne. Však teď on musí mluvit s ní neb já s ním o ní. Pokud duch je váhav, malým nárazem se přichýlí sem nebo tam.

PAMFILUS.

Kdo mluví tady?

(Spatří Mysidu.)

Mysido, buď zdráva!

MYSIS.

Pamfile, buď zdrav!

PAMFILUS.

Jak jest s ní?

MYSIS.

Ptáš se? Trpí zle a tím se souží ubohá, že kdysi stanovili svatbu na dnešek. A pak má strach, že opustíš ji.

PAMFILUS.

Toho, že bych schopen byl? Že připravil bych zklamání jí ubohé, jež svoje srdce s celým životem dala mně, v mé duši místo majíc choti nejdražší?

A jsi, jež byla vychována v cudnosti
bych nechal v bídě spěti zkáze mravů vstříc?
Ne, nikdy!

MYSIS.

Kdybys slovo měl v tom jenom ty!
Však budou-li tě nutit?

PAMFILUS.

Slaboch takový
jsem ve tvých očích, nevděčník a necita,
že nepohne mnou starý návyk, láska, stud
a že mne nedonutí, abych splnil slib?

MYSIS.

Jen to vím, že bys na ni pamatovat měl.

PAMFILUS.

Já pamatovat? Mysido, tkví ještě teď
v mém srdci slova mrtvé o Glyceriu.
Mne povolala, se smrtí již zápasíc.
Já přišel, odešly jste, sám jsem zůstal s ní.
„Můj Pamfile“, mně řekla, „její mládí zříš
i spanilost. Víš dobře, jak to obojí
je špatným strážcem cudnosti i majetku.
Nuž, při pravici tvoji a tvém Geniu
tě zapřisáhám, při sirobě sestřině
a při tvém slově: nezradí jí a neopustí!
Nuž, já-li jako bratra milovala tě
a jediný-li nade vše jsi sestře byl
a po vůli ti byla ve všem, za chotě

Ji dávám tebe, otce, druha, ochránce.
Tvé poctivosti svěřuji, co našeho.“
Mně vložila ji do rukou a vydechla.
Já přijal ji a má jest.

MYSIS.

Tak chci doufat též.

PAMFILUS.

Však proč jdeš od ní?

MYSIS.

Pro bábu.

PAMFILUS.

Nuž, pospěš si! Hej, počkej!
Ni slůvko muknout o svatbě, sic hůř jí bude.

MYSIS.

Ovšem.

(Rozejdou se různým směrem.)

J E D N Á N Í D R U H É .

V ý s t u p 1.

CHARINUS, BYRRIA, později PAMFILUS.

CHARINUS.

Cože, Byrrio? Dnes svatbu Pamfilus s ní slaví?

BYRRIA.

Ano.

CHARINUS.

Kdes to slyšel?

BYRRIA.

Na náměstí od Dava.

CHARINUS.

Ach, běda mně!

Jak duch můj dříve napiat byl, jsa naděje i strachu pln,
tak nyní na troskách svých snů mdle chabne pod jhem
zármutku.

BYRRIA.

Poněvadž se nemůže stát to, co chtěl bys, Charine,
prosím, chtěj, co stát se může.

CHARINUS.

Jenom Filumenu chci.

BYRRIA.

Ach, kdybys raděj tu svou lásku ze srdce si vyrvat chtěl,
než abys marně řečí takou rozpaloval vášeň svou!

CHARINUS.

Kdo zdrav jest, snadno nemocnému dobrou radu udílí.
Ty kdybys mnou byl, jinak soudil bys.

BYRRIA.

Nuž čiň, jak libo ti!

CHARINUS.

Aj, Pamfilus! Vše zkusím dřív než zahynu.

BYRRIA

(k sobě).

Co zamýšlí?

CHARINUS.

Já poprosím jej, kleknu před ním, vyličím mu lásku svou.
I povolí snad odklad svatby aspoň na několik dní.
Snad zatím něco stane se.

BYRRIA

(k sobě).

To „něco“ nic jest.

CHARINUS.

Byrrio,

co soudíš? Mám jít k němu?

BYRRIA.

Jdi jen! Nesvedeš-li nic, ať ví,
že nasadiš mu parohy, až s milou tvou se ožení.

CHARINUS.

Klid se k čertu, darebáku, s podezřením ohavným!

PAMFILUS

(*vstoupí*).

Aj, Charinus! Buď zdrav mi!

CHARINUS.

Zdráv buď, Pamfile!

U tebe svou spásu hledám, pomoc, radu, naději.

PAMFILUS.

Nemohu ti ani radou ani skutkem pomoci.

Oč však běží?

CHARINUS.

Dnes se ženíš?

PAMFILUS.

Povídají.

CHARINUS.

Pamfile,

dnes-li oženíš se, zříš mne naposled.

PAMFILUS.

Proč?

CHARINUS.

Běda mně,

bojím se to říci. Byrrio, ty rei to!

BYRRIA.

K službám.

30

PAMFILUS.

Nu?

BYRRIA.

K nevěstě tvé láskou plane.

PAMFILUS

(*k Byrriovi*).

Stejně gusto nemáme.

(*K Charinovi.*)

Pověz, měl jsi s ní již něco, Charine?

CHARINUS.

Ach, Pamfile,

nikdy.

PAMFILUS.

Škoda!

CHARINUS.

Prosím tě, teď při lásce a přátelství,
předně, aby sis jí nebral.

PAMFILUS.

Přičiním se.

CHARINUS.

Nelze-li,

nebo toužíš po tom sňatku —

PAMFILUS.

Toužím?

31

CHARINUS.

Na čas odlož jej,
až se odtud někam vzdálím, abych neviděl to.

PAMFILUS.

Slyš!

Za to mám, že nesluší se, Charine, by řádný muž,
na vděčnost si dělal nárok, zásluhy sám nemá-li.
Toužím prchnout sňatku tomu víc, než ty ho dosáhnout.

CHARINUS.

Zas jsem ožil.

PAMFILUS.

Vše, co nyní lze vám, ty a Byrrio,
vymyslete, vynalezte, učínte, bys dostal ji.
Já zas chci se přičinít o opak.

CHARINUS.

Jsem spokojen.

PAMFILUS.

Vhod mi přichází sem Davus, rádce můj.

CHARINUS

(*oboří se na Byrriu*).

Však za to ty

k potřebě mně zhoľa nejsi. Klid se pryč!

BYRRIA.

Ó, s radostí!

32

Výstup 2.

DAVUS, CHARINUS a PAMFILUS.

DAVUS

(*vystoupí*).

Dobré nebe, dobrou zvěst mám. Kde však najdu Pamfila,
abych úzkostí jej zbavil, rozplesal jej radostí.

CHARINUS.

Bůh sám ví, proč tak jest vesel.

PAMFILUS.

Neví ještě o svatbě.

DAVUS.

Nepochybuji, že pán můj, o svatbě-li slyšel již —

CHARINUS

(*k Pamfilovi*).

Slyšíš, co dí?

DAVUS.

— hledá mne teď polomrtev po městě.

Kde jej najdu a kam nejdřív zamírím?

CHARINUS.

Již oslov jej!

DAVUS

(*k sobě*).

Už to mám.

(*Chce odejít*).

Dívka z Andru. — 3.

33

PAMFILUS.
Hej, Dave, zůstaň!

DAVUS.
Kdo mne volá?
(*Spatří Pamfila.*)

hledám tě.

Pamfile,

(*Spatří Charina.*)
Aj, Charinus zde. Sláva!
Obou třeba mi.

DAVUS.
Dave, veta po mně.

DAVUS.
Poslyš!

PAMFILUS.
Konec.

DAVUS
(*k Pamfilovi.*)
Vím, co trápí tě.

CHARINUS.
Na nitce můj život visí.

DAVUS.
I co tebe trápí, vím.

PAMFILUS.
Svatba hrozí —

DAVUS.
Což pak nevím?

PAMFILUS.
Dneska!

DAVUS.
Přestaň, vždyť já vím.

(*K Pamfilovi.*)
Ty máš strach, že dostaneš ji —
(*k Charinovi.*)

a ty zas, že ne.

CHARINUS.
Tak jest.

PAMFILUS.
O to jde.

DAVUS.
A o to právě není strachu. Já tu jsem.

PAMFILUS.
Zapřisáhám tě, co nejdřív úzkosti mé zbav mne!

DAVUS.
Nůž,
zbavím. Již ti dcery Chremes nedává.

PAMFILUS.
Jak víš to?

DAVUS.
Vím.

Právě teď mne chytl otec: že prý ožení tě dnes. Ještě o jiném se šířil, nač teď času nemáme. Za tebou hned na náměstí běžím s velkou novinou. Nenašed tě, vyběhnu si na výšinu. Kolemkol rozhlížím se — marně. Spatřím Charinova Byrriu. Ptám se. Neviděl tě. Škoda! Přemítám, co počítí. Jak se vracím, podezření vzbudí ve mně celá věc: málo jídla, smutek pánův, svatba najednou — to vše špatně rýmuje se.

PAMFILUS.

Co s tím?

DAVUS.

Ihned k Chremetovi jdu. Když tam přijdu, všude pusto. Již to potěšilo mne.

CHARINUS.

Sláva!

PAMFILUS.

Dále.

DAVUS.

Zůstanu tam: nikdo dovnitř nevchází, ani nevychází z domu. Není ženy viděti. Dům je neokrášlen, tichý. Jdu a dovnitř nahlédnu.

PAMFILUS.

Znamení to věru dobré!

DAVUS.
Hodí se to na svatbu?

PAMFILUS.

Myslím, že ne.

DAVUS.

Jenom myslíš? Já jsem si tím jist, že ne. Chremetova sluhu potkám, vraceje se: na oběd nese zeleninu, rybky, všechno za pár halířů.

CHARINUS.

Ty jsi mne dnes vysvobodil, Dave.

DAVUS.

Jen si nemysli!

CHARINUS.

Co? Vždyť jemu dcery nedá!

DAVUS.

Ach, ty svatá prostoto, což pak, když ji nedá jemu, ty ji musíš dostati? Starej se, choď po přátelích, pros je, ať se přimluví.

CHARINUS.

Pravdu máš. Jdu, ač již často zklamal jsem se.

S bohem buď!

(Odejde.)

Výstup 3.

PAMFILUS, DAVUS.

PAMFILUS.

Co jen otec chce? Proč lest tu strojí?

DAVUS.

Vyložím ti to.

Kdyby hněval se, že Chremes zetěm svým tě nechce mít, dříve nežli přesvědčil se, jak se k svatbě tváříš ty, právem nespravedliv k tobě musel by si připadat. Až ty sám se sňatku vzepřeš, potom vinu vytkne ti. Bouře zlá se strhne.

PAMFILUS.

Snesu vše.

DAVUS.

Jest otcem, Pamfile.

Je to těžko. Ona sama v světě stojí. Otec tvůj bez okolků najde důvod, aby dal ji vyhnati od nás z města.

PAMFILUS.

Cože praviš? Vyhnat?

DAVUS.

Než se naděješ.

PAMFILUS.

Nuž, co počít?

DAVUS.

Řekni, že se nevzpíráš.

PAMFILUS.

Ach!

DAVUS.

Copak máš?

PAMFILUS.

To říci?

DAVUS.

Proč ne?

PAMFILUS.

Nikdy.

DAVUS.

Neříkej, že ne!

PAMFILUS.

Svou radu nech si!

DAVUS.

Hleď, jak věc se rozvine.

PAMFILUS.

S tou chťi mne svéstí, s onou rozvésti.

DAVUS.

Ó ne!

Já chápu věc tu takto. Otec řekne ti:
„Chci, abys choť dnes pojal“. „Ano“, řekneš ty.
Řci, jak se bude moci s tebou vaditi!
Tak zmateš všechny jeho pevné záměry,
jsa při tom nebezpečnosti sám zcela prost,
neb Chremes jistě nevdá dcery za tebe.
Jen bude arci třeba, abys jako dřív
se choval, aby rozhodnutí nezměnil.
Jen otci přikývni, ať nemůže se hněvat, byť i chtěl!
Neb doufáš-li, že mravy tvé choť odpudí a nedá ti
ji nikdo, chudou najde spíš, než dopustil by zkáze tvé.
Však poneseš-li klidně ztrátu, přestane být ostražit.
Dál bude hledati. Nás zatím spasí šťastná náhoda.

PAMFILUS.

Tak dopadne to?

DAVUS.

Jistě.

PAMFILUS.

Považ, k čemu navádíš mne!

DAVUS.

Dost!

PAMFILUS.

Nuž, budiž! Pozor však, ať nezví, že mám dítě s milenkou.
Slib dal jsem, že je uznám za své.

DAVUS.

To je odvaha.

PAMFILUS.

Ten slib
si vymohla, by byla jista, že jí nechci opustit.

DAVUS.

To bude starost má. Hle, otec. Ať tvůj smutek nevidí!

Výstup 4.

SIMO, DAVUS, PAMFILUS.

SIMO

(v pozadí, k sobě).

Hned uvidím, co tropí a co osnují.

DAVUS

(k Pamfilovi).

On jist je nyní, že se svatbě vzepřít chceš.
Jde ze samoty odněkud, kde hloubal as.
Tam připravil si kázání, jímž doufá tě
teď rozebrati. Všech pět pohromadě měj!

PAMFILUS.

Jen kdybych mohl, Dave!

DAVUS.

Věř mi, Pamfile,
co pravím ti, že otec ani slovíčko
dnes neřekne ti, prohlásíš-li, že ji chceš.

Výstup 5.

BYRRIA, SIMO, DAVUS, PAMFILUS.

BYRRIA

(připlíží se a naslouchá v pozadí nepozorovaně).

Pán poručil mně, abych všeho zanechal
a na Pamfila dobrý pozor dával dnes,
co říká svatbě. Proto stopoval jsem jej
sem nyní. Hle, tu on sám s Davem! Pozor teď!

SIMO

(k sobě).

Aj, oba jsou tu!

DAVUS

(tiše k Pamfilovi.)

Hola, pozor!

SIMO

(vystoupí).

Pamfile!

DAVUS

(tiše k Pamfilovi.)

Ty vzhledni k němu, jako bys byl překvapen!

PAMFILUS

(nahlas).

Aj, otče!

DAVUS

(tiše k Pamfilovi).

Dobře!

SIMO.

Jak jsem řekl, dnes svatbu máš.

BYRRIA

(k sobě).

Teď trnu strachy o nás, co mu odpoví.

PAMFILUS

(nahlas).

I v tom i ve všem po vůli ti budu.

BYRRIA

(k sobě).

Ha!

DAVUS

(k sobě).

On oněměl.

BYRRIA

(k sobě).

Co pravil?

SIMO.

Tak, jak sluší se,
teď jednáš, přání moje plně ochotně.

DAVUS

(k Pamfilovi).

Nu, měl jsem pravdu?

BYRRIA

(k sobě).

O nevěstu přišel pán.

SIMO

(k Pamfilovi).

Jdi nyní domů, abys připraven byl včas.

PAMFILUS.

Již jdu.

(Odejde.)

BYRRIA

(k sobě).

Ach, nelze v světě věřit nikomu!

Je svatá pravda to, co lidé říkají,
že košile jest vždycky bližší kabátu.
Já viděl Chremetovu deuru. Z paměti
mi posud nevymizel její sličný zjev.
Tím spíše chápu Pamfila, že raději
sám ve snách chce ji tisknout místo Charina.
Nuž, pro špatný dík se špatnou si zvěstí jdu!

(Odejde.)

Výstup 6.

DAVUS, SIMO.

DAVUS

(k sobě).

Má za to nyní, že lest strojím na něho
a že jsem právě k vůli tomu zůstal zde.

SIMO.

Co říká tomu Davus? Pořád ještě nic?
Nu?

DAVUS.

Zhola nic.

SIMO.

Nic? To se divím náramně.

DAVUS

(k sobě).

Jej, tuším, hněte, že se ve výpočtech splet'.

SIMO.

Jsi s to mi pravdu povědět?

DAVUS.

Nic snazšího.

SIMO.

Zdaž syn můj tuze pro sňatek se netrápí;
jsa starým poutem lásky spiat s tou cizinkou?

DAVUS.

Ba ne, a jest-li, dva či tři dny potrvá
to jeho hoře, potom přejde, vždyť to znáš.
Sám u sebe si dobře všechno rozvážil.

SIMO.

To chválím.

DAVUS.

Pokud léta nebránila mu,
on miloval, však tajně, jako řádný muž,
by pověsti své nezadal, se varuje.
Když přišel ženitby čas, chce se ženiti.

SIMO.

Však přece připadal mi truchliv poněkud.

DAVUS.

Ne pro svatbu však, na tebe cos mrzí jej.

SIMO.

A co pak?

DAVUS.

Hloupost.

SIMO.

Co?

DAVUS.

Ach, nic!

46

SIMO.

Nu, pověz, co!

DAVUS.

Prý příliš skrblíš na výlohách.

SIMO.

Já?

DAVUS.

Nu, ty.

Prý sotva deset drachem na nákup jsi dal.
Tak slaví otec svatbu syna vlastního?
On naříkal si: „Koho ze svých přátel jen
mám nyní pozvat?“ Abych řekl upřímně,
ty přespříliš jsi skrblil. To je chyba.

SIMO.

Mlč!

DAVUS

(*k sobě*).

Já tal ho.

SIMO.

Řádně o vše postarat se chci.

(*Davus odejde*).

Jsem blázen z toho. Co ten drzý šibal chce?
Jest jistě v čele, strojí-li se tady lest.

47

J E D N Á N Í T Ř E T Í.

V ý s t u p 1.

MYSIS, SIMO, DAVUS, LESBIE, GLYCERIUM (za scénou.)

MYSIS

(hovoří k Lesbii, nepozorujíc Dava a Simonā).

Jak pravila jsi, Lesbio, tak tomu jest,
je mužská věrnost tuze vzácné koření.

SIMO

(k Davovi).

Že jest to služka dívky z Andru!

DAVUS

(lekne se).

Co díš?

SIMO.

Jest.

MYSIS.

Však Pamfilus —

SIMO.

Co praví?

48

MYSIS.

Slovu dostál.

SIMO.

Ha!

DAVUS

(k sobě).

Kéž buďto on by ztratil sluch neb ona řeč!

MYSIS.

Chce dítě její uznat za své.

SIMO.

Jove můj,
co slyším! Veta po všem, pravdu mluví-li.

LESBIA.

Jak dobré srdce má ten mladík!

MYSIS.

Předobré.

Leč pojď již se mnou, aby nečekala.

LESBIA.

Jdu.

(Odejdou do domu.)

DAVUS

(k sobě).

Teď jak jen pomoci si v úzkých?

Dívka z Andru. — 4.

49

SIMO.

Co to jest?

Tak šlí? Chtěl by dítě s cizinkou — Již vím, já hlupák chápu teprv teď.

DAVUS

(*k sobě*).

Co chápe jen?

SIMO.

Toť jeho první léčka na mne: Chremeta
chtí odstrašiti předstíráním porodu.

GLYCERIUM

(*za scénou*).

O pomoz, spas mne, prosím tě, ó, Junono!

SIMO.

Aj aj, tak rychle? K smíchu! Sotva zaslechla,
že stojím tady před domem, hned naspěch má.
Ty, Dave, dbal jsi při tom špatně času.

DAVUS.

Já?

SIMO.

Či žáci mají špatnou paměť?

DAVUS.

Nechápu.

50

SIMO

(*k sobě*).

Ne, kdyby bylo vskutku došlo ke svatbě,
ten lotr by si býval ze mne vystřelil!
Teď jemu o kůži jde, já jsem v závětrí.

Výstup 2.

LESBIA, SIMO, DAVUS.

LESBIA

(*mluví do domu*).

Až posavad, Archylis, příznaky jsou
tu všechny, jež slibují porodu zdar.
Teď o koupel dbej, pak dejte jí pít
ten nápoj a v množství, jak řekla jsem vám.

Já budu zpátky ve chvílce.

(*k sobě*).

Ba pěkný hoch se Pamfilovi narodil.
Nechť bozi zachovat jej ráčí jeho srdci dobrému,
jež křivdu hodné dívčině se ostýchalo způsobit.

SIMO.

Kdo zná tě, jist je, že to vyšlo z tvoji hlavy.

DAVUS.

Nechápu.

SIMO.

Tam v domě u nich nekázala, čeho třeba rodiče,
však sotva vyšla na ulici, dovnitř na ně křičela.

51

Ó Dave, tak mnou pohrdáš? A k tomu vhodným zdám
se ti,

bys chtěl mne klamat Istí tak zřejmou?

Chytřejší jsi býti měl,
by zdálo se, až prasklo by to, že přec u vás respekt
mám.

DAVUS

(k sobě).

Teď věru sebou sám je šálen a ne mnou.

SIMO.

Co řekl jsem?

Já zakázal ti neplechu. Co pomohlo to? Nebál ses.
Snad mám ti věřit, že má dítě s Pamfilem?

DAVUS

(k sobě).

Znám jeho omyl. Víím, co dál.

SIMO.

Proč nemluvíš?

DAVUS.

Jak věřití bys mohl, pane, když jsi slyšel o té Istí?

SIMO.

Já? Od koho?

DAVUS.

Což úskok sám jsi prohlédl?

SIMO.

Smích netrop si!

DAVUS.

Ty slyšel jsi to. Jak pak bys byl mohl na to přijít?

SIMO.

Jak? Tebe, Dave, znal jsem přece.

DAVUS.

Míníš, že to nápad můj?

SIMO.

Já víím to jistě.

DAVUS.

Ty mne neznáš ještě dobře, Simone.

SIMO.

Já tebe?

DAVUS.

Jak ti začnu něco povídat, hned za to máš,
že klamu tě.

SIMO.

A snad ti křivdím?

DAVUS.

Ceknout si již netroufám.

SIMO.

Jen tolik víím, že nikdo dnes tu neporodil.

DAVUS.

Pravda to.

Přes to vynesou sem před dům dítě. Já ti napřed již povídám, že bude to tak, abys, pane, věda to nemohl snad potom říci, že to Davus nastrojil. Toho tvého podezření docela chci býti prost.

SIMO.

Odkud víš to?

DAVUS.

Co jsem slyšel, tomu věřím. Nejedem pro svou domněnku mám důvod. Dříve předstírala již, že prý počala s tvým synem, což však byla holá lež. Přípravy teď k svatbě vidouc, poslala hned služebnou, aby bábu zavolala a hned dítě přinesla. Svatby zmařiti prý nelze, neuzříš-li dítěte.

SIMO.

Co díš? Když jsi prohlédl jejich záměr, proč jsi o tom synovi hned neřekl?

DAVUS.

Kdo pak odvrátil ho od ní ne-li já? Přec každý ví, jak on vroucně miloval ji. Nyní ženiti se chce. Nech mi to jen na starosti a sám svatbu jeho dál chystej stejně jako posud! Doufám v boží přispění.

SIMO.

Nuž, jdi domů, vyčkej mne tam a co třeba, připrav vše!

(Davus odejde.)

Ne, ještě nelze věřiti mu úplně. Je těžko říci, zda je pravda vše, co řekl. Než co mi po tom? U mne platí nejvíc to, co syn můj sám mi slíbil. K Chremetovi hned teď jdu a o choť požádám ho pro syna. Když svolí, co chci raděj, nežli slavit dnes tu svatbu? Kdyby syn se zdráhal, zajisté bych donutil jej právem, maje jeho slib. A hle, tu v pravou chvíli Chremes přichází.

V ý s t u p 3.

SIMO, CHREMES.

SIMO.

Ó, Chremete —

CHREMES.

Já hledám tebe.

SIMO.

A já tebe.

CHREMES.

To jsem rád, že vidím tě. Já mluvil s lidmi, kterým ty jsi řekl prý, že syn si bere dnes mou doeru. Blázní oni nebo ty?

SIMO.

Jen chvilenu mně věnuj: zviš, co já ti chci i nač se ptáš.

CHREMES.

Mluv, co si přeješ: poslouchám.

SIMO.

Já prosím tebe při bozích, můj Chremete,
a při přátelství našem, které od dětství
s let řadou rostlo, při tvé dceři jediné
a Pamfilovi, jež lze tobě zachránit,
v tom podporuj mne, ať se sňatek slaví dnes,
jak měl se slavit.

CHREMES.

Jen mne nezapřisahej!

Což prosbou patří se to na mne vymáhat?
Mé mínění jest pořád totéž jako dřív.
Když oběma jest k dobru sňatek uzavřít,
proč ne? Však víc-li škody nežli prospěchu
jim z něho kyne, prosím, uvaž o obou,
tak jako kdybys ty měl ji a jeho já!

SIMO.

Nic jiného si nepřeji, ó, Chremete!
Stav věci nutká mne však k prosbě.

CHREMES.

Mluv, co jest?

SIMO.

Můj syn se hněvá s milenkou.

CHREMES.

Já poslouchám.

SIMO.

Tak velmi, že snad opustí ji.

CHREMES.

Nesmysl.

SIMO.

Ba doopravdy.

CHREMES.

Tomu věř, co povím ti:
jen roste láska sporem mezi milenci.

SIMO.

Nuž, prosím, předejděme tomu, pokud čas
a pokud jeho vášeň poutá nevole,
a ožeňme je, nežli láskou zaslepen
se k soucitu dá strhnout ženským úkladem
a lstivým pláčem. Pevně doufám, Chremete,
že syn, jsa svazkem s ušlechtilou ženou spiat,
z té špatné společnosti snadno vybredne.

CHREMES.

To tvůj je názor, já mám za to, nadále
že lnout k ní bude, což bych trpět nemohl.

SIMO.

A jak to jenom můžeš vědět bez zkoušky?

CHREMES.

Tu zkoušku s dcerou prováděti kruté jest.

SIMO.

Nu, co se může na konec stát horšího,
než že se oba rozejdou zas — nedej bůh!
Však považ, kolik výhod, polepší-li se!
Ty syna vrátíš příteli a hodného
sám sobě získáš zeté, dceři manžela.

CHREMES.

Nu, pro mne za mne, věříš-li v ty výhody,
já nechci státi v cestě tvému prospěchu.

SIMO.

Vždy tebe právem vážil jsem si nade vše.

CHREMES.

Však počkej —

SIMO.

Co pak?

CHREMES.

Jak to víš, že na štíru jsou spolu?

SIMO.

Sám Davus, jenž je zasvěcen v jich plány, mně to řekl,
a radí mně, bych se svatbou si pospíšil, jak mohu!

Zdaž jednal by tak nevěda, že syn si téhož přeje?
Sám z jeho úst to uslyšíš.

(Volá do domu.)

Hej, zavolejte Dava!

Však hle, tu sám ven vychází.

V ý s t u p 4.

DAVUS, SIMO, CHREMES.

DAVUS.

Já hledám tebe.

SIMO.

Co pak?

DAVUS.

Proč nevedou sem nevěsty? Vždyť večer jest tu.

SIMO

(k Chremetovi.)

Slyšíš?

(K Davovi.)

Já dosti strachu poměl jsem, že chystáš, Dave, úklady,
jak mrav je chášky otrocké, chtě synu v lásce pomoci.

DAVUS.

Že já bych toho schopen byl?

SIMO.

Tak soudil jsem. I ze strachu
jsem proto tajil před vámi, co odhalím teď.

DAVUS.

Co?

SIMO.

Hned zvíš.

Již věřím tobě bezmála.

DAVUS.

Kdo jsem, jsi poznal konečně.

SIMO.

S tou svatbou nebylo to pravda.

DAVUS.

Cože?

SIMO.

Předstíral jsem ji,

jen proto, abych vyzkoušel vás.

DAVUS

(*předstírá úžas*).

Co díš?

SIMO.

Ano.

DAVUS.

Hleďme jen!

Ne, na to bych byl nepřišel. Ach, to je nápad báječný!

60

SIMO.

Slyš dále: jak tě pošlu domů,
(*ukazuje na Chremeta*)

s ním se setkám na štěstí.

DAVUS

(*k sobě*).

Co? Veta po nás!

SIMO.

Vyprávím mu, co jsi vyprávěl mi ty.

DAVUS.

Co slyším?

SIMO.

Stěží uprosím jej, aby svolil.

DAVUS

(*k sobě*).

Konec!

SIMO.

Jak?

Co povídal jsi?

DAVUS.

Báječně!

SIMO.

Již překážek nám neklade.

61

CHREMES.

Hned domů jdu a k přípravám dám rozkaz. Zavčas
vzkáži sem.

(*Odejde.*)

SIMO.

Nuž, poněvadž ty sám, ó Dave, přičinil ses o svatbu —

DAVUS

(*k sobě.*)

Sám, baže!

SIMO.

Snaž se, prosím, dál, bys hlavu jeho napravil!

DAVUS.

Já přičiním se ze všech sil.

SIMO.

Teď jde to, pokud trvá hněv.

DAVUS.

Buď bez starosti!

SIMO.

Nuže, kde pak syn jest?

DAVUS.

Doma patrně.

SIMO.

Jdu k němu. Co jsem tobě řekl, i ňjemu povím

(*Odejde.*)

62

DAVUS.

Ztracen jsem.

Proč ještě váhám rovnou hned se odtud brátí do mlýna?
Už nepomůže ani prosba: tak jsem všechno popletl.
Já pána podvedl, syna v sňatek zapletl a způsobil,
že dnes jej slaví nechtě syn a otec mimo nadání.
Proč se lstí pokoj nedal jsem? Vše mohlo být v pořádku.

Hle, tu sám jde: ztracen jsem.

Kéž by tady zela propast, aby naráz shltla mne.

Výstup 5.

PAMFILUS, DAVUS.

PAMFILUS

(*vřítí se.*)

Kde vězí jen ten šibeničník, jenž mne zhubil?

DAVUS

(*k sobě.*)

Ach, je zle.

PAMFILUS.

Ba dobře mně tak, protože jsem člověk budiž k ničemu:
Já osud svůj jsem vložil v ruce darebného otroka.
Teď pykám za svou hlupotu, však Davus trestu neujde.

DAVUS

(*k sobě.*)

Když dneska z toho vyvážnu, mám na vždycky již
vyhráno.

63

PAMFILUS.

Co nyní otci říci mám? Že nechci? Vždyť jsem právě teď mu slíbil, že se ožením. Kde k tomu vezmu odvahy? Co počít, nevím.

DAVUS

(*k sobě*).

Ani já, ač vůli mám tu nejlepší.
No, slíbím mu, že najdu něco, abych bouři oddálil.

PAMFILUS

(*zpozoruje Dava*).

Aj!

DAVUS.

Uhlídal mne.

PAMFILUS.

Šibale, co říkáš? Chápeš-li pak jen, jak ten tvůj nápad zapletl mne.

DAVUS.

Vypletu tě, zase.

PAMFILUS.

Ty?

DAVUS.

Ó, jistě.

PAMFILUS.

Jako prve.

64

DAVUS.

Lépe.

PAMFILUS.

Lotře, tobě věřit mám?
Ze ty bys všechno napravil? Hle, na koho jsem spoléhal!
Mne do sňatku jsi vehnal dnes, když jsem již svatý pokoj
měl.

Zdaž nepředvídal jsem to? Pověz!

DAVUS.

Ano.

PAMFILUS.

Co ti patří?

DAVUS.

Kříž.

Nech mne, ať se vzpamatuji. Něco vymyslím.

PAMFILUS.

Ach, žel,
že mně nelze potrestati tebe tak, jak bych si přál.
Čas je nyní starati se o sebe, ne o pomstu.

Dívka z Andru. — 5.

65

J E D N Á N Í Č T V R T Ě .

V ý s t u p 1.

CHARINUS, později PAMFILUS a DAVUS.

CHARINUS.

Nikdo by neřek' a nikdo by nevěřil,
že by byl člověk tak posedlý šílenstvím,
aby se radoval z neštěstí bližního,
vida v něm vlastní zisk. To že je upřímnost?
Ba to jsou právě ti nejhorší na světě,
kteří se zdráhají žádost tvou odmítnout,
když však je na čase slovo své splnit,
vidouce nezbytí masku svou odloží.
Bojí se odmítnout, nutnost však naléhá.
S nesmírnou drzostí ozvou se: „Kdo pak jsi?
Co mi po tobě? Nač svou dal bych ti?
Sám sobě nejbližší jsem já.“
Když ptáš se, kam se poděl slib,
nic nestydí se: znají stud
jen na nepravém místě.
Však co počít? Mám jít k němu, abych mu to vyčetl?
Mám se do něho zle pustit? Že tím nepořídím nic?
Ó mnoho, mrzet budu jej a sobě aspoň ulevím.
(*Chce jít za Pamfilem, ale v tom vyjde Pamfilus s Davem a střetnou se.*)

PAMFILUS

(*vrhne se k Charinovi*).

Nás oba nechtě zničil jsem, když bohové nás nespasí.

CHARINUS.

Nechtě? Jen když výmluvu máš. Pěkně slovu dostál jsi.

PAMFILUS.

Cože? Výmluvu?

CHARINUS.

Teď ještě chceš mne za nos voditi?

PAMFILUS.

Co tím míníš?

CHARINUS.

Když jsem řekl, že ji rád mám, vzplál jsi též.
Ach, já ubožák, jenž věřil, že máš srdce jako já.

PAMFILUS.

Na omylu jsi.

CHARINUS.

Svou radost nebyl bys měl úplnou,
kdybys nebyl moji lásku lichými sny navnadil.
Máš ji mít!

PAMFILUS.

Mám mít ji! Nevíš, v jakých vězím úzkostech
a jaké svízele mi spískal nápadem svým ten můj vrah.

CHARINUS.

Nu, co je na tom divného, když z tebe příklad bere si?

PAMFILUS.

Tak nemluvil bys, kdybys mne znal nebo vroucí lásku
mou.

CHARINUS

(*ironicky*).

Já vím: ty s otcem spor jsi měl a proto nyní na tebe
se hněvá, neboť nemohl tě dneska k svatbě přiměti.

PAMFILUS.

A dokonce — jen poznej, jak jsem nešťasten —
můj otec sňatku vůbec pro mne nechystal
a nikdo již si nepřál stát se tchánem mým.

CHARINUS.

Vím, byl jsi nucen — tím, že chtěl jsi.
(*Chce odejiti.*)

PAMFILUS

(*zadrží ho*).

Setrvej,

ty nevíš ještě —

CHARINUS.

Vím, že chceš ji za svou choť.

PAMFILUS.

Proč mučíš mne? Slyš! Stále na mne dorážel,
bych řekl otcí, že se chci s ní oženit,
a domlouval mi, prosil, až mne přemluvil.

CHARINUS.

Kdo, pověz!

PAMFILUS.

Davus.

CHARINUS.

Davus? Proč?

PAMFILUS.

Ach, co pak vím?
Hněv boží stih' mou hlavu, když jsem poslechl.

CHARINUS

(*k Davovi*).

Jest tomu tak, ó, Dave?

DAVUS.

Jest.

CHARINUS.

Co na to díš,
ty lotře? Nechať bozi sešlou na tě trest
tvých činů hodný! Zdaž by každý nepřítel
chtě oženit jej neradil mu jako ty?

DAVUS.

Já dal se zaskočiti, ne však odstrašit.

CHARINUS.

Vím.

DAVUS.

Jeden pokus selhal, druhý zkusíme.
Či domníváš se, pro první že neúspěch
se všechno ještě šťastně skončit nemůže?

PAMFILUS.

Proč ne? Já věřím pevně, přičiníš-li se,
že místo jednou dvakráte mne oženíš.

DAVUS.

Jest povinností, Pamfile, mne otroka,
své všechny síly dnem i nocí napínat
a hlavu svoji v sázku pro tvůj prospěch dát.
Když selže něco, na tobě je odpustit.
Mám nezdar, ale vůle moje dobrá jest.
Nu, sám si tedy porad' lépe a mne nech!

PAMFILUS.

Jak rád bych — dříve odčin' však, co spáchal jsi!

DAVUS.

Já odčiním!

PAMFILUS.

Jen rychle!

70

DAVUS.

Počkej, vrzly dveře od domu.

PAMFILUS.

Co jest ti potom?

DAVUS.

Pátrám —

PAMFILUS.

Pozdě.

DAVUS.

Co jsem našel, brzy zviš.

Výstup 2.

MYSIS, PAMFILUS, CHARINUS, DAVUS.

MYSIS

(vyjde z domů a hovoří dovnitř).

Ať kde chce, jest tvůj Pamfilus, já naleznu jej všude
a s sebou přivedu: jen ty, má dušinko, se netrap!

PAMFILUS.

Ach, Mysis.

MYSIS.

Kdo tu?

(Spatří Pamfila.)

V pravou chvíli nalézám tě.

71

PAMFILUS.

Co jest?

MYSIS.

Má paní prosí, abys šel k ní, máš-li rád ji, pane.
Chce vidět tebe.

PAMFILUS.

Běda mně! Zas počne se má svízel.

(K Davovi.)

Tvá zásluha, že nyní já i ona tak se souží.
Neb proto volá mne, že ví, že svatba se mi chystá.

CHARINUS

(ukazuje na Dava).

Jak od svatby moh' pokoj být, on kdyby byl dal pokoj!

DAVUS.

Jen popichuj ho, zuří-li sám sebou ještě málo!

MYSIS

(k Pamfilovi).

Máš pravdu. Proto chuděrka se nyní trápí.

PAMFILUS.

Ženo,

já u všech bohů přísahám, že nezradím jí nikdy,
i kdybych věděl, proti mně že svět se spikne celý.
Já po ní toužil, dosáhl jí: jsme jak jedna duše.
Pryč s tím, kdo rozloučit nás chce: mně jenom smrt ji
vezme.

CHARINUS.

Zas žiji.

PAMFILUS.

Svatá pravda jest, co tobě nyní povím.
Když bude lze, by otec můj se toho nedopátral,
že já jsem svatbu překazil, rád byl bych tuze, ne-li,
co nasnadě je, učiním, ať ví, že já jsem vinník.
Jak jsem v tom?

CHARINUS.

Bídně jako já.

DAVUS.

Jak navléci to, zkoumám.

CHARINUS.

Jsi chlapík.

PAMFILUS.

Vím, co dovedeš.

DAVUS.

Já pomohu ti vskutku.

PAMFILUS.

Jen rychle!

DAVUS.

Už to mám.

CHARINUS.

A co?

DAVUS
(*posměšně*).

Jen Pamfila se týká.

To stačí mně.

CHARINUS.

PAMFILUS.
Co hodláš? Mluv!

DAVUS.
Mně sotva dnešek stačí,
co práce mám: snad nemyslíš, že čas mám na výklady.
A proto odtud klidte se! Mně překážíte jenom.

Já půjdu k ní.
PAMFILUS.

DAVUS
(*k Charinovi*).
A kam pak ty?

CHARINUS.
Mám pravdu říci?

DAVUS.

Budiž!

(*K sobě.*)
Teď počnou dlouhé výklady!

CHARINUS.
Jak dopadne to se mnou?

74

DAVUS.

Ty nemáš na tom, smělče, dost, že odkladem té svatby
jsi lhůtu získal ode mne?

CHARINUS.
Leč přece, Dave —

DAVUS.

Co pak?

Jak jen ji dostat?
CHARINUS.

DAVUS.
Blázen jsi.

CHARINUS.
Přiď, věděl-li bys rady.

DAVUS.
Nač chodil bych? Já nevím nic.

CHARINUS.
Snad přece.

DAVUS.

Nuž, snad přijdu.

Jsem doma.
CHARINUS.
(*Odejde.*)

75

DAVUS.

Počkej, Mysido, zde chvíli, až se vrátím.

MYSIS.

A proč?

DAVUS.

Je toho potřeba.

MYSIS.

Jen rychle!

DAVUS.

Hned jsem zpátky

(Odejde do domu, v němž bydlí Glycerium.)

Výstup 3.

MYSIS, později DAVUS.

MYSIS.

Bůh ví, že nemá na světě nic trvání.
Já myslila jsem, pro paní že Pamfilus
je pravý poklad: přítel, mileneček a muž,
vždy na svém místě. Co však trampot ubohá
teď pro něj snáší, více nežli blaha dřív!
Hle, Davus ven jde. Můj ty světe, co to jest,
kam neseš hochu?

76

DAVUS

(nese hochu).

Mysido, teď vynalož
svou úskočnost i lstivost pro zdar podniku!

MYSIS.

Co hodláš?

DAVUS.

Dítě rychle vezmi ode mne
a před naše je dveře polož!

MYSIS.

Prosím tě,
snad na zem?

DAVUS.

Tady vezmi snítky s oltáře
a prostři pod ně!

MYSIS.

Proč tak neučiniš sám?

DAVUS.

Proč? Kdybych snad měl přísahati před pánem,
že já jsem ho tam nedal, abych klidně moh'.

MYSIS.

Nu, ty jsi nějak zbožný najednou! Sem s ním!

77

DAVUS

(podá jí dítě).

Jen rychle, abych řek' ti, co si přeji dál.

(Spatři blížiti se Chremeta.)

Ach, Jove!

MYSIS.

Co jest?

DAVUS

(k sobě.)

Otec nevěstin sem jde.

(Nahlas.)

Ten záměr, který kul jsem, zamítnouti jest.

MYSIS.

Co míniš, nevím.

DAVUS.

Já se budu stavěti,
že rovněž odtud s prava jdu. Ty slovům mým,
až třeba bude, jazykem svým přispět hled!

MYSIS.

Já nevím, co chceš. Je-li však mé pomoci
vám třeba v něčem, což ty lépe víš než já,
chci zůstat, aby neutrpěl věci zdar.

(Davus ustoupí.)

78

Výstup 4.

MYSIS, CHREMES, později DAVUS.

CHREMES

(k sobě).

Vše připravil jsem k sňatku dceřinu i jdu,
bych dal ji přivést.

(Spatři dítě.)

Co to? Dítě, přísámboh.

(K Mysidě.)

Ty, ženo, dalas je sem?

MYSIS

(rozhlíží se a mluví k sobě).

Kam pak zmizel jen?

CHREMES.

Co mlčíš?

MYSIS

(k sobě.)

Nikde není: ach, já ubohá,
mne opustil a zmizel.

DAVUS

(vystoupí).

Boží, jaký shluk
je na náměstí, co jen lidí se tam pře!
Ta dražota dnes!

(K sobě.)

Co mám jenom říci dál?

79

MYSIS

(*tiše k Davovi*).

Proč jsi mne probůh samotnou —

DAVUS

Aj, co to jest?

Rci, odkud jest to dítě? Kdo je přinesl?

MYSIS.

Máš rozum, že se mne ptáš?

DAVUS.

Koho mám se ptát,

když nikdo jiný není tady?

CHREMES

(*k sobě*).

Či jen jest?

DAVUS.

Nu, odpovíš mi —

(*Pruďce ji chopí.*)

MYSIS.

Achich!

DAVUS

(*stranou*).

Postup napravo!

MYSIS.

Jsi blázen. Vždyť ty přece sám jsi —

80

DAVUS.

Ceknouti

se neopovaž o tom, nač se netáží.

MYSIS.

Ty hroziš —

DAVUS

(*nahlas*).

Či jest, pověz!

MYSIS.

Naše.

DAVUS.

Hahaha,

nic divného, když děvka nestydatě lže.

CHREMES

(*k sobě*).

Aj, to je, tuším, služka oné cizinky.

DAVUS.

Vy za vhodné nás máte k tomu, abyste si s námi hráli takto?

CHREMES.

Včas jsem přišel sem.

Dívka z Andru. — 6.

81

DAVUS

(*nahlas*).

Hned ode dveří odnes dítě rychle pryč!

(*Mysis chce dítě odnésti. — Tiše.*)

Ne, zůstaň! Opovaž se odtud hnouti jen!

MYSIS.

Ať ňas tě vezme za to, jak's mne poděsil.

DAVUS

(*nahlas*).

Nu, slyšela jsi —

MYSIS.

Co chceš?

DAVUS.

Ty se ještě ptáš?

Či dítě jsi sem dala? Mluv!

MYSIS.

Což nevíš to?

DAVUS.

Co jest ti po tom, co já vím? Mluv, nač se ptám!

MYSIS.

Nu, vaše —

DAVUS.

Cože — naše?

MYSIS.

Pamfilovo.

DAVUS.

Jak?

MYSIS.

Či ne snad?

CHREMES

(*k sobě*).

Měl jsem dobře nechtě svatbě té.

DAVUS.

Toť vskutku trestuhodné.

MYSIS.

Co tak rámusíš?

DAVUS

(*ukazuje na dítě*).

Já viděl jsem je včera večer nésti k vám:

MYSIS.

Ne, to jest drzost!

DAVUS.

Jaká drzost! Kantharu
jsem viděl vycpanou, jak šla k vám.

MYSIS.

Zaplať bůh,
že při porodu byly ženy svobodné.

DAVUS.

Zná špatně toho, k vůli němuž strojí lest.
Má za to snad, že Chremes, spatře před domem
to dítě, nevdá dcery. Proč pak ne? Tím spíš!

CHREMES

(*k sobě*).

Ne, nevdá.

DAVUS.

Abys tedy nyní věděla,
když dítě neodneseš, vprostřed ulice
je hodím hned a tebe v blátě vyválím.

MYSIS.

Ty na mou duši v hlavě máš.

DAVUS.

Lest stihá lest.

Již proskakují pověsti, že attickou
jest občankou.

CHREMES.

Aj, vida!

DAVUS.

Zákon k sňatku s ní

prý donutí jej.

MYSIS.

Arciže je občankou.

84

CHREMES.

V past pěknou byl bych málem padl netuše!

DAVUS

(*předstírá, že spatřil Chremeta teprve nyní*).

Kdo mluví tady? To jsem rád, že vidím tě.

Jen slyš!

CHREMES.

Já vše již slyšel.

DAVUS.

Cože pravíš? Vše?

CHREMES.

Vše od počátku slyšel jsem.

DAVUS.

Jak? Slyšel jsi?

Viď, jest to podlost! Na muka s ní sluší hned.

(*K Mysidě.*)

Hle, Chremes. Vidíš, nehraješ si s Davem jen.

MYSIS.

Já ubohá! Jen pravdu, starče, řekla jsem.

CHREMES.

Vím vše. Je Simo uvnitř?

DAVUS.

Jest.

(*Chremes odejde do domu Simonova. Davus blíží se k Mysidě.*)

85

V ý s t u p 5.

DAVUS MYSIS.

MYSIS.

Pryč ode mne,
ty darebáku! Všechno povím paní své.

DAVUS.

Což nechápeš, ty hloupá?

MYSIS.

Ne.

DAVUS.

Nu, to byl tehán.

Jen takto mohl zvědět, že Pamfilus
má dítě.

MYSIS.

Proč jsi mi to napřed neřekl?

DAVUS.

Toť velký rozdíl, když jde něco od srdce
a když se do hry jenom nutíš násilím.

V ý s t u p 6.

KRITO, DAVUS, MYSIS.

KRITO

(v cestovním šatě).

Zde v ulici prý kdysi Chrysis bydlila,
jež chtěla raděj nepočestně majetek

zde získat nežli doma se ctí nuzně žít.
Jsem po zákonu dědicem jí zemřelé.
Těch zde se zeptám. Dobrý den!

MYSIS.

Ach, pro boha,
že jest to Krito, Chrysidin strýc! Jest to on.

KRITO.

Ó, Mysido, buď zdráva!

MYSIS.

I ty, Kritone!

KRITO.

Je pravda to, že Chrysis —

MYSIS.

Těžce stihla nás
ta ztráta.

KRITO.

Jak se vám zde vede? Dobře?

MYSIS.

Nám?
Když nejde to, jak chtěl bys, žiješ, jak to jde.

KRITO.

Co Glycerium? Našla již zde rodiče?

MYSIS.

Ó kdež!

KRITO.

Ne? Šťastná hvězda nevedla mne sem:
já nebyl bych té cesty vážil, věda to.
Vždy slula její sestrou, jsouc jí v očích všech.
I dědila teď po ní. Jak mně, cizinci,
by bylo marno soudit se a obtížno,
vím z cizí zkušenosti. Rovněž za to mám,
že má již asi přítele a ochránce,
neb nebyla již děcko, když sem z Andru šla.
Mne nazvou lhářem, žebrákem, jenž dědictví
chce urvat. Ji bych také nerad oloupil.

DAVUS.

O vzácný muži!

MYSIS.

Věru, starý Krito jsi.

KRITO.

K ní veď mne, ať ji vidím, když jsem tady.

MYSIS.

Hned.

(Odejdou.)

DAVUS.

I já se ztratím, by mne stařec nezahlid'.

(Odejde.)

J E D N Á N Í P Á T Ě .

Výstup 1.

CHREMES, SIMO.

CHREMES.

Dosti přátelství své k tobě, dosti jsem již osvědčil,
dosti, Simone, dal v sázku. Ustaň na mne doléhat!
Málem byl bych k vůli tobě život dceřin zahubil.

SIMO.

Právě nyní nejsnažněji prosím tebe, Chremete,
abys činem korunoval to, co slovem slíbil jsi.

CHREMES.

Hle, jak slep jsi ve své touze. Abys cíle dosáhl,
neuvažuješ, oč prosíš: dobrota má svoji mez.
Kdybys věru uvažoval, hřešit na mně přestal bys.

SIMO.

Cím?

CHREMES.

Ty ptáš se? Přiměl jsi mne, abych s hochem nezralým,
který manželství se vzpíral, jinou v srdci chovaje,
dceru vrátkým sňatkem spojil pro hádky a nesváry.
Syna tvého léčit měly její soužení a bol.

Chtěl jsem, pokud lze jen bylo. Nelze-li již, smiř se s tím!
Žena ta prý občankou jest; dítě má s ním: propust nás!

SIMO.

Při bozích, jen nevěř lidem, kterým na tom záleží,
aby v světle nejčernějším Pamfilus se objevil.
Tohle všechno nastrojili, aby svatbu zmařili.
Až se odbude ta svatba, potom dají pokoj, věř.

CHREMES.

Mýlíš se: já viděl služku přít se s Davem.

SIMO.

Známe to.

CHREMES.

Dopravdy hádali se, mysli, že sami jsou.

SIMO.

Davus prozradil mi o nich, že to mají za lubem;
chtěl jsem se ti o tom zmínit, nějak jsem však zapomněl.

Výstup 2.

DAVUS, CHREMES, SIMO, DROMO.

DAVUS

(*hovoří do domu cizince*).

S myslí své již starost pusťte!

CHREMES.

Ejhle, tady Dava máš.

90

SIMO.

Odkud jde?

DAVUS

(*do domu*).

Já nad vámi bdím s cizincem.

SIMO.

Co zas to má?

DAVUS

(*k sobě*).

Nemoh' přijít lepší člověk v lepší chvíli.

SIMO.

Dareba!

Koho chválí?

DAVUS

(*k sobě*).

V bezpečí jsme.

SIMO.

Oslovím jej.

DAVUS

(*spatří Simona*).

Pán! Co teď?

SIMO.

Zdráv buď, příteli!

91

DAVUS.

Aj, Simo! A náš milý Chremes též!
Vše již v domě hotovo jest.

SIMO.

Pěkně jsi to obstaral.

DAVUS.

Kdy je libo, pošli pro ni!

SIMO.

Výborně. Nic jiného
nechybí již. Rci mi ještě, cos tam dělal.

DAVUS.

Já?

SIMO.

Tak jest.

DAVUS.

Já?

SIMO.

Nu, ty.

DAVUS.

Teď vešel jsem tam.

SIMO.

Na to se tě neptám, kdy.

92

DAVUS.

Já a syn tvůj —

SIMO.

Pamfilus je u ní? Jaké soužení!
Zdaž pak netvrdil jsi, lotře, že jsou spolu na štíru?

DAVUS.

Jsou.

SIMO.

A proč jest tedy u ní?

CHREMES

(*ironicky*).

Proč? Nu, aby přel se s ní.

DAVUS.

Něco hrozného ti musím oznámiti, Chremete.
Stařec neznámý sem přišel, drzý šibal —

(*ukazuje na dům*)

tam jest teď.

Podle tváře vypadá však, jakoby byl bůh ví kdo.
Přísná vážnost z líce zírá, slova budí důvěru.

SIMO.

Nuž, co nového máš?

DAVUS.

Jen to, co jsem slyšel od něho.

93

Co pak? SIMO.
DAVUS.
Že prý Glycerium zdejší občankou je!
SIMO. Tak?
(Volá do svého domu.)
Dromo, Dromo!
DAVUS.
Co jest?
SIMO.
Dromo!
DAVUS.
Slyš!
SIMO.
Ni slova! Dromo, hej!
DAVUS.
O, slyš mne jen!
DROMO
(vystoupí z domu.)
Co poroučíš?
SIMO
(ukazuje na Dava.)
Jej rychle chop a odvlékni.

Rci, koho? DROMO.
Dava. SIMO.
DAVUS.
Proč?
SIMO.
Já chci tak. Chop ho!
DAVUS.
Co jsem provedl?
SIMO.
Jen chop ho!
DAVUS.
Zab mne, shledáš-li, že lhal jsem slovo jen.
SIMO.
Jsem hluch.
Dnes dám ti za vyučenou.
DAVUS.
Ať je všechno pravda?
SIMO
Ať!
(K Dromonovi.)
Ať spoutáš jej a střežíš! Slyšíš? V kozelec jej svaž!
Hej, ku předu!

(K Davovi.)

At zemru, nepoznáš-li dnes
ty, jak je nebezpečno pána podvádět
a syn jak otce.

(Dromo uchopí Davu a odveče jej.)

CHREMES.

Nezuř tak!

SIMO.

Ó, Chremete,
hle, vděčnost dětská! Nemáš se mnou soucitu,
že pro takové dítě snáším tolik muk!

(Volá do domu cizinčina.)

Hej, Pamfile, ven vyjdi! Což se nestydiš?

Výstup 3.

PAMFILUS, SIMO, CHREMES.

PAMFILUS

(vychází z domu cizinčina).

Kdo volá mne? Ach běda, otce!

SIMO.

Co díš, ty...?

CHREMES.

Oh, pověz raděj, o co jde a neláteř!

SIMO.

Což není každé slovo mírné na něho?
Ty díš, že občankou jest?

96

PAMFILUS

(v rozpacích).

Tak se povídá.

SIMO.

Tak povídá se? O té strašné drzosti!
Co mluví, neví. Nic se nad tím nemrzí.
Ni stopy studu barva tváře nejeví.
Ač obce mrav a zákon tomu vzpírá se
i otce, tak již vládu ztratil nad sebou,
že za choť chce ji pojmout k hrozné hanbě své.

PAMFILUS.

Já bídný!

SIMO.

Teď to teprv cítíš, Pamfile?

Ó tehdy, tehdy, když sis to vzal do hlavy,
že cíle musíš nějak dojít, toho dne
to slovo dobře na tebe se hodilo.
Však proč pak já se trápím? Proč se sužuji?
Proč jeho poblouzněním kalím stáří své?
Či za synovy hříchy já snad trest mám nést?
Ať má ji, ať je jeho, s bohem!

PAMFILUS.

Otče můj!

SIMO.

Nač „otče můj?“ Což tobě otce třeba jest?
Máš proti jeho vůli domov, dítě, choť.
Že občankou je, svědky máš. Nuž, triumfuj!

Dívka z Andru. — 7.

97

PAMFILUS.

Jen slůvko, otče!

SIMO.

Co mi ještě říci máš?

CHREMES.

Přec vyslechni jej!

SIMO.

K čemu? Co bych uslyšel,

ó Chremete?

CHREMES.

Přec dovol!

SIMO.

Nuže dobrá! Mluv!

PAMFILUS.

Vyznávám že miluji ji, ať to třeba hříchem jest.
V ruce tvé se vzdávám, otče. Ulož, poruč cokoliv!
Mám se ženit, milou zradit? Snesu to, jak bude lze.
O to jen tě prosím, nevěř, že já starce poslal jsem.
Smím jej přivésti sem, abych očistil se?

SIMO.

Přivést?

PAMFILUS.

Svol!

CHREMES.

Dovol! Chce věc spravedlivou.

PAMFILUS.

Dej si říci!

SIMO.

Svoluji.

Ať jest, co jest, jen když nezvim, že mne syn můj
podvedl.

(Pamfilus odejde.)

CHREMES.

Za veliké provinění malý stačí otci trest.

Výstup 4.

KRITO, SIMO, CHREMES, PAMFILUS.

KRITO.

(přichází s Pamfilem.)

Zanech proseb! Udělám to k vůli tobě, Pamfile,
k vůli ní a potom proto, že jde o věc poctivou.

CHREMES.

Ze jest tohle Krito z Andru? Baže.

KRITO.

Zdráv buď, Chremete!

CHREMES.

Kde se tady nenadále bereš u nás v Athenách?

KRITO.

Měl jsem cestu. To je Simo?

CHREMES.

To je on.

KRITO

(k Simonovi).

Co přál jsi si?

SIMO.

Pověz, tvrdíš, že je Glycerium zdejší občankou?

KRITO.

Ty to popíráš?

SIMO.

Tak na to obul ses?

KRITO.

Nač?

SIMO.

Ty se ptáš?

Myslíš, trest že tebe mine? Nesvádíš-li k podvodu
mladé nezkušené muže vychování dobrého?
Popichováním a sliby lákáš je.

KRITO.

Jsi při smyslech?

SIMO.

S nevěstkami spojuješ je sňatky.

PAMFILUS.

Otec vyhraje to nad ním.

Po mně veta jest!

CHREMES.

Kdybys, Simone, ho znal,
ty bys soudil o něm jinak: poctivec je.

SIMO.

Poctivec?

To je znamenitá shoda, že dnes právě o svatbě
přišel sem a nikdy před tím. Ten si víry zaslouží!

PAMFILUS.

Kdybych se jen otce nebál, mohl bych ho hájiti.

SIMO.

Lotr!

KRITO.

Co?

CHREMES

(ukazuje na Simona).

Má horkou hlavu! Nech ho!

KRITO.

Ať si pozor dá!

Nebude-li krotiti se, zle se pustím do něho.

Co pak já v tom mám své prsty? Trampoty své mužně

nes!

Hned se ukáže, zda pravdu řekl jsem ti nebo lež.
Kdysi jeden zdejší občan spolu s malou dívkou tou
ztroskotav byl zahrán k Andru. Tu se v nouzi uchýlil
nejprv k otci Chrysidinu.

SIMO.

Báj si vymýšlí!

CHREMES.

(k horšicimu se Kritonovi).

Nech ho!

KRITO.

Ať dá pokoj!

CHREMES.

Pokračuj jen!

KRITO.

Ten, kdo ujal se ho, můj
příbuzný byl. Tam jsem slyšel z jeho úst, že odsud jest.
Zemřel tam.

CHREMES.

A jeho jméno?

KRITO.

Honem jméno?

PAMFILUS.

Fanias.

CHREMES.

Ach, umru z toho!

KRITO.

Fanias to tuším byl. To jistě vím,
že říkal, že je Rhamnuský.

CHREMES.

Ó Jove!

KRITO.

To tam slyšeli
i mnozí jiní, Chremete.

CHREMES.

Kéž správná jest má tucha! Rci,
co ona? Svou ji nazýval?

KRITO.

Ó ne.

CHREMES.

Či tedy?

KRITO.

Bratrovou.

CHREMES.

Má dcera jest to jistě.

KRITO.

Co?

SIMO.

Co díš?

PAMFILUS

(k sobě).

Sluch zbystři, Pamfile!

SIMO

(k Chremetovi).

Proč soudíš?

CHREMES.

Onen Fantias byl bratr můj!

SIMO.

Vím: znal jsem ho.

CHREMES.

On prehl odtud před válkou a za mnou do Asie spěl.
Ji bál se tady zanechat. Dnes dovidám se poprvé,
co stihlo jej.

PAMFILUS.

Div neomdlím: tak strachem, blahem, nadějí
jsem vzrušen, žasna nad štěstím tak náhlým a tak
velikým.

KRITO.

(k Chremetovi).

Jsem rád, že tolik mluví pro to důkazů.

PAMFILUS.

Já věřím ti.

CHREMES.

Jen ještě jedna pochybnost mne trápí.

104

PAMFILUS

(k sobě).

Ty bys zasloužil,
ty jeden štouro, ve všem háček hledat chceš.

KRITO.

(k Chremetovi).

Co vadí ti?

CHREMES.

To jméno neshoduje se.

KRITO.

Ba, malá jinak slula.

CHREMES.

Jak?

Jen rozpomeň se!

KRITO.

Vzpomínám.

PAMFILUS

(rozechvěn).

Má jeho paměť neblahá
se mému štěstí v cestu klást, když sám si mohu pomoci?
Slyš, Chremete, jak slula: Pasibule.

CHREMES.

Ano.

KRITO.

Arciže.

105

PAMFILUS.

Já od ní stokráte to slyšel.

SIMO.

Věříš, doufám, Chremete,
že nás to všechny těší.

CHREMES.

Věřím na mou duši.

PAMFILUS

teď ještě zbývá —

Otče můj,

SIMO.

Usmířen jsem zcela.

PAMFILUS.

Otče milený!
Stran svatby Chremes nechá všechno při starém?

CHREMES.

když otec nenamítá nic.

Vše v pořádku,

PAMFILUS

(číní prsty pohyb, jakoby platil).

A ovšem —

SIMO.

Arci.

106

CHREMES.

Talentů

ji deset dám.

PAMFILUS.

Já přijímám.

CHREMES.

Jdu s tebou k dceři, Kritone!

Ba za to mám, že nezná mne.

(Krito a Chremes odejdou do cizinčina domu.)

SIMO.

Proč nedáš dopravit ji sem?

PAMFILUS.

Máš pravdu. Davovi to hned dám na práci.

SIMO.

Toť nemožno.

PAMFILUS.

Proč?

SIMO.

Jinou práci s sebou sám a horší má.

PAMFILUS.

Co?

SIMO.

Spoután jest.

107

Toť nesprávné!
PAMFILUS.
SIMO.
Ó, správně jsem jej spoutat dal.
PAMFILUS.
Jej, prosím, pust!
SIMO.
Nuž, budiž!
PAMFILUS.
Pospěš si!
SIMO.
Již jdu!
(*Odejde.*)
PAMFILUS.
Ó, blažený a šťastný dni!
Výstup 5.
CHARINUS, PAMFILUS.
CHARINUS.
Co je s Pamfilem, chci vědět. Hle, tu jest!
PAMFILUS
(*nepozoruje Charina.*)
Jak pouhý sen,
že by mi to připadalo? Ne, já věřím v skutečnost.

Za to mám, že život bohů proto nesmrtelný jest,
že jej provází jen radost. Věřu, stanu se i já
nesmrtelný, nezkalí-li mého blaha žádný bol.
Komu nejraději chtěl bych svoje štěstí zvěstovat?

CHARINUS
(*k sobě*).
Proč tak jásá?
PAMFILUS
(*spatří Davu*).
Davus! Nikdo nebyl by mi více vhod.
Jsem si jist, že nad mým štěstím z plna srdce zaplesá.

Výstup 6.
DAVUS, PAMFILUS, CHARINUS.
DAVUS
(*rozhlíží se*).
Kde je Pamfilus?
PAMFILUS.
Hej, Dave!
DAVUS.
Kdo tu?
PAMFILUS.
Já.

DAVUS.

Ó Pamfile!

PAMFILUS.

Nevíš snad, co potkalo mne.

DAVUS.

Nevím, ale vím, co mne.

PAMFILUS.

Však já také.

DAVUS.

Na světě již tak to chodí, že ty dřív
o mé pohromě jsi zvěděl nežli o tvém štěstí já.

PAMFILUS.

Nalezla má dívka sladká rodiče své.

DAVUS.

Sláva.

CHARINUS.

Ach!

PAMFILUS.

Otec jest nám přízniv.

DAVUS.

Který?

PAMFILUS.

Chremes.

DAVUS.

Nu, to slyším rád.

PAMFILUS.

Sňatku nestojí nic v cestě.

CHARINUS.

Nesní-li však o tom jen,
po čem v bdění toužil?

PAMFILUS.

Dítě, Dave ...

DAVUS.

Nestarej se nic!

Pravý miláček jsi bohů.

CHARINUS.

Pravda-li to, spasen jsem.

Promluví s ním.

(Předstoupí.)

PAMFILUS

(zpozoruje Charina).

Kdo tu? Vhod mi právě jdeš, ó Charine!

CHARINUS.

Dobře dopadlo to.

PAMFILUS.

Viš již?

CHARINUS.

Všechno! V štěstí vzpomeň mne!
Tvůj je nyní Chremes. Všechno tobě k vůli učiní.

PAMFILUS.

Nezapomenu. Však čekat, až ven vyjde, dlouhé jest.
Pojď tam se mnou dovnitř! Jest teď u ní. Dave, domů jdi!
Rychle! Nechať jdou si pro ni! Nestůj, neváhej!

DAVUS.

Již jdu.

(Charinus a Pamfilus odejdou. — K obecenstvu.)

Nečekejte, až se vrátí: uvnitř budou zásnuby,
uvnitř vše, co ještě zbývá, odbude se.

ZPĚVÁK

(k obecenstvu).

Tleskejte!